

УДК 64.011.4(085.7)

Сербінова К.Х.

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ У МІСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті викладено підхід, згідно з яким об'єктивний розгляд ефективності тарифної політики неможливий без встановлення відповідних критеріїв оцінки її стану. Доведено, що споживачі послуг підприємств міського господарства повинні розглядатися не тільки як об'єкт, але і як суб'єкт тарифної політики, оскільки їх реалізація має суттєвий вплив на ефективність реалізації тих чи інших заходів.

Для підприємств міського господарства запропоновано два критерії ефективності. Перший з них – критерій оптимізації попиту – визначається як твір модулю відхилення діючого рівня тарифу від рівня, що забезпечує тах доходів підприємства з урахуванням відповідного рівня проплати наданих послуг. Другий критерій – оптимізація пропозиції – визначається як співвідношення встановленого рівня та його економічно обґрунтованого рівня.

Для споживачів теж запропоновано два критерії. Перший – оцінка якості послуг, що отримується за допомогою кваліметричного аналізу соціологічного опитування. Другий – співвідношення темпів зміни тарифів і темпів зміни доходів населення.

Для регулюючих органів запропоновано інтегральний критерій, що повинен враховувати, з одного боку – баланс інтересів підприємств міського господарства та споживачів послуг, з другого – взаємодію цінового механізму з іншими механізмами підвищення ефективності міського господарства. Реалізація такого підходу передбачає введення поняття умовно-фактичного рівня тарифу у відповідний часовий термін та використання індексів, що характеризують дві групи факторів, що впливають на ціноутворення. До першої групи належать адміністративні, організаційні та управлінські фактори, техніко-технологічні та ринкові фактори. До другої групи факторів належить інфляційна складова у тарифах, а також зміна рівня заробітної плати в окремих галузях.

Позитивна динаміка значень таких критеріїв буде відповідати підвищенню ефективності функціонування відповідної системи, а негативна динаміка, навпаки, буде відповідати зниженню рівня ефективності.

Ключові слова: тарифна політика, ефективність, міське господарство, критерії оцінки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одною з найважливіших проблем підвищення ефективності функціонування міського господарства є підвищення ефективності відповідної тарифної політики. Але, за відсутності відповідних критеріїв її оцінки, неможливо не тільки зафіксувати та оцінити минулий, поточний та прогнозований стан системи. Неможливо також здійснювати цілеспрямоване управління процесом підвищення ефективності за рахунок реалізації відповідних заходів.

Проблема полягає у необхідності визначення об'єктивних критеріїв ефективності тарифної політики у галузі міського господарства для таких її суб'єктів як виконавці та виробники послуг, споживачі послуг та відповідні регулюючі органи.

Аналіз дослідження і публікацій останніх років. Підвищенню ефективності діяльності підприємств, у тому числі і такої складової, як тарифна політика, присвячено досить багато досліджень. Але більшість цих досліджень не враховує специфіки підприємств саме міського господарства, які у значній кількості випадків є локальними природними монополістами та відповідно мають суттєві особливості у галузі попиту і пропозиції. Щодо оцінки ефективності тарифної політики з точки зору регулюючих

органів, то значну цікавість викликає підхід, запропонований А.Н. Кириловою, Є.Ю. Фаєрманом, С.Р. Хачатрян [1].

Але навіть цей підхід потребує певної трансформації, оскільки запропонований виключно для підгалузі житлово-комунального господарства.

Крім того, в існуючих дослідженнях практично відсутні критерії оцінки тарифної політики з точки зору такого її суб'єкта, як споживач. Виходячи з цих обставин подальші дослідження у цьому напрямі є доцільними.

Викремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недостатньо вирішеною слід вважати проблему визначення критеріїв ефективності тарифної політики з точки таких її суб'єктів, як виконавців та виробників послуг, споживачів послуг та відповідних регулюючих органів.

Постановка завдання. Метою статті є визначення критеріїв ефективності тарифної політики у міському господарстві, маючи на увазі можливості об'єктивної оцінки минулого, поточного та прогнозованого стану системи, а також забезпечення цілеспрямованого управління комплексом заходів, призначених для підвищення ефективності міського господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тарифна політика у галузі міського господарства визначається як складна система, що передбачає послідовність дій, заходів, організаційних та управлінських рішень органів місцевого самоврядування,

державних органів виконавчої влади та суб'єктів господарювання, що надають відповідні послуги стосовно визначення видів, структури та розміру тарифів, методів та термінів їх встановлення та зміни, а також взаємодію цінового механізму з іншими механізмами підвищення ефективності функціонування міського господарства.

Але об'єктивний розгляд ефективності функціонування системи, не кажучи вже про її оптимізацію, неможливий без встановлення відповідних критеріїв оцінки її стану.

Зрозуміло, що позитивна динаміка значень таких критеріїв відповідатиме підвищенню ефективності її функціонування, а негативна динаміка, навпаки, буде відповідати зниженню рівня ефективності.

Але, оскільки завдання полягає не тільки в тому, щоб зафіксувати та оцінити минулий, поточний чи прогнозований стан системи, а перш за все в тому, щоб за рахунок реалізації відповідних заходів здійснювати цілеспрямоване управління цим процесом, визначитися із суб'єктами, які можуть суттєво впливати на цей процес.

Два суб'єкти є очевидними – це безпосередньо підприємство, що є виробниками продукції та надавачами послуг у системі міського господарства, а також відповідні органи місцевого самоврядування та виконавчі органи державної влади.

Що стосується споживачів продукції та послуг, то ситуація з ними дещо складніша. У дореформенній економіці споживачі сприймалися виключно як об'єкт. Передбачалося, що захист їх інтересів у повному обсязі делегований відповідним органам державного управління та виконавчим органам місцевого самоврядування. На жаль, за інерцією такий підхід на практиці досить поширений і в теперішній час. Дійсно, значна кількість спеціалістів, розглядаючи окремі елементи удосконалення тарифної політики, майже повністю ігнорують такий суттєвий момент, як можливу реакцію споживачів на реалізацію відповідних заходів.

З точки зору автора, такий підхід є досить хибним, оскільки реакція споживачів має беззаперечний та суттєвий вплив на ефективність реалізації тих чи інших заходів та відповідно значною мірою впливає на ефективність тарифної політики щонайменше з точки зору споживачів послуг.

Найбільш поширеним механізмом такого впливу є еластичність попиту, тобто, у нашому випадку, перш за все, рівень споживання та рівень сплати окремих комунальних послуг.

Крім того, чинне законодавство дає можливість споживачам не тільки відмовлятися від деяких видів послуг, але безпосередньо впливати на рівень тарифів, використовуючи механізм, наприклад, громадських слухань [2, 3, 4], участь громадських організацій в обговоренні та затвердженні регуляторних актів тощо.

Таким чином, з точки зору автора, можна дійти висновку, що споживачі можуть розглядатися

одночасно і як об'єкт, і як суб'єкт тарифної політики.

Але, виступаючи в якості суб'єкта тарифної політики, вони, очевидно, повинні мати власні, тобто притаманні безпосередньо споживачам, критерії оцінки ефективності тарифної політики.

Розглянемо можливі критерії ефективності тарифної політики з точки зору окремих її суб'єктів.

З точки зору виробників продукції та надавачів послуг, тобто підприємств міського господарства, тарифна (цінова) політика є одним з найважливіших елементів загальної господарської політики кожного підприємства, що забезпечує його ефективну адаптацію як до існуючих економічних умов, так і до можливої зміни цих умов у короткостроковій та середньостроковій перспективах.

Відповідно, кожне підприємство у явному чи не в явному вигляді, з тим чи іншим рівнем ефективності, вимушене розробляти та реалізувати власну тарифну (цінову) стратегію.

Втім, незважаючи на те, що стратегії тарифо(ціно)утворення можуть бути різними для різних підприємств, або навіть для одного підприємства у різні терміни часу, кожне підприємство, тим чи іншим чином намагається максимізувати свій прибуток.

Підкреслимо, що мова йде саме про максимізацію обсягу прибутку, а не про рівень рентабельності виробництва [5]. Дійсно, навіть зменшивши рентабельність виробництва, тобто в нашому випадку – розмір прибутку у тарифі, підприємство може збільшити загальний обсяг прибутку за рахунок відповідного збільшення обсягу реалізації продукції (послуг), або за рахунок підвищення рівня коефіцієнту проплати.

З такої точки зору оптимальним для підприємства буде тариф, що забезпечить максимальний загальний розмір доходів. Таким чином, необхідно визначити такий тариф, при якому ці доходи будуть максимальними.

Автор вважає вірогідною гіпотезу, що функція залежності рівня проплат (попиту) від рівня тарифу (ціни) у загальному вигляді (при відносно фіксованому рівні доходів споживачів) має характер:

$$K_{np} = aP_T^3 + bP_T^2 + cP_T + d, \quad (1)$$

де K_{np} - коефіцієнт проплати;

P_T – рівень тарифу.

Дійсно, при незначній зміні рівня тарифу рівень проплати змінюється дуже повільно. При подальшому збільшенні рівня тарифу рівень проплати починає суттєво скорочуватися, але до певної межі, нижче якої він як правило не падає.

Виходячи з цього, зрозуміло, що функція (1) є такою, що зменшується.

При визначенні (наприклад за допомогою апарату кореляційно-регресійного аналізу) параметрах функції (1), можна вирішити завдання

максимізації D_B . Для цього необхідно визначити $\max f(K_{np} \cdot P_T)$.

Оскільки ці два показники є пов'язаними і залежність між K_{np} (функція) та P_T (аргумент) описаний формулою (1), то функція, яку треба максимізувати, приймає такий вигляд:

$$f = aP_T^4 + bP_T^3 + cP_T^2 + dP \quad (2)$$

Відповідно, перша похідна від (2) буде мати такий вигляд:

$$f' = 4aP_T^3 + 3bP_T^2 + 2cP_T + d \quad (3)$$

Прирівнюючи (3) до нуля можна за стандартною процедурою визначити максимум цієї функції.

Таке значення тарифу, що відповідає максимуму функції (2) буде для надавача послуг оптимальним з точки зору максимізації платоспроможного попиту.

Виходячи з цього, в якості відповідного критерію, можна запропонувати співвідношення між встановленим та оптимальним рівнем тарифу.

При цьому, слід мати на увазі, що відхилення від оптимального рівня має негативний характер незалежно від того, має це відхилення знак (+) чи знак (-). Відповідно, критерій ефективності тарифної політики для надавача послуг, з точки зору попиту, може мати такий вигляд:

$$K_p \Pi_1 = 1 - |\Delta T_{opt}| \quad (4)$$

$K_p \Pi_1$ — критерій ефективності тарифної політики для підприємства з точки зору попиту;

$|\Delta T_{opt}|$ — модуль відхилення значення встановленого тарифу ($T_{вст}$) від його оптимального, з точки зору попиту, значення (T_{opt}), тобто, $|T_{вст} - T_{opt}|$.

Але, у переважній більшості випадків, для підприємств міського господарства встановлюється конкретне значення тарифу, тобто, навіть у тих випадках, коли підприємству з точки зору максимізації попиту вигідно встановити менше значення тарифу, воно не може цього зробити, оскільки така ситуація майже завжди розглядається контролюючими органами як зменшення бази оподаткування.

З точки зору автора для вирішення цієї ситуації мало б сенс суттєво розширити коло застосування для підприємств міського господарства встановлення так званого «граничного рівня» тарифів, тобто максимально допустимого їх значення.

Якщо перший, запропонований автором для надавача послуг, критерій характеризує ефективність тарифної політики з точки зору впливу на попит, то другий критерій повинен характеризувати ефективність тарифної політики з точки зору пропозиції. Автор вважає, що чинником, який фактично впливає на пропозицію, насправді є

відношення встановленого рівня тарифу до його економічно обґрунтованого рівня. Виходячи з цього:

$$K_p \Pi_2 = T_{вст} / T_{ео} \quad (5)$$

де, $T_{вст}$ - встановлений тариф;

$T_{ео}$ - економічно обґрунтований рівень тарифу.

Розглянемо критерій ефективності тарифної політики з точки зору такого її суб'єкта, як споживач.

Зрозуміло, що основними вимогами споживача до тарифної політики є два основних елементи, які містять у собі певні внутрішні протиріччя. Першим з цих елементів є мінімізація витрат на послуги підприємств міського господарства. Другий елемент — це бажання отримати послуги максимально високої якості. Додаткова складність полягає у тому, що необхідно надати відповідну кількісну оцінку параметрам якості обслуговування, оскільки точка зору споживачів має якісний характер, тобто, характеризується термінами «добре», «погано», «задовільно» та їх «емоційними» модифікаціями.

Автор поділяє точку зору таких спеціалістів, як Є.Г. Абрамова, А.Й. Орловський, А.С. Крупник та ін. [6, 7], згідно з якою найбільш ефективним засобом виявлення реальної оцінки якості послуг з боку їх споживачів є відповідним чином організоване соціологічне опитування.

Розглянемо питання надання кількісної оцінки результатам такого опитування. З точки зору кваліметричного аналізу, для цього необхідно надати кількісну оцінку якісним характеристикам, які висловлюють при проведенні опитування споживачі. З точки зору автора, у якості такої кількісної оцінки може бути використана питома вага споживачів, які дали позитивну (з точки зору якості послуг) відповідь на коректно сформульоване питання.

Крім того, необхідно встановити кількісну оцінку «важливості» параметра, який оцінюється з точки зору його впливу на кінцевий результат.

З точки зору автора, враховуючи особливості громадської психології, такою оцінкою може бути питома вага кількості мешканців, що взагалі надали позитивну чи негативну оцінку у загальній кількості опитуваних.

Відповідно, для визначення інтегрального показника необхідно визначити середню оцінку кожної його складової з урахуванням коефіцієнта її «важливості».

Таким чином, для визначення інтегрального показника, тобто критерію оцінки якості послуг підприємств міського господарства з боку споживачів ($K_p H_1$), необхідно визначити оцінку за видами діяльності.

Але кожний вид діяльності може характеризуватися кількома параметрами. Тому оцінка за видом діяльності, в свою чергу, є середньою оцінкою за відповідними параметрами.

У деяких випадках, відповідний параметр теж містить у собі відповідні локальні складові, які в свою чергу необхідно оцінити. Так, наприклад, для оцінки такого параметра, як «рівень фактичного надання послуг» за певного виду діяльності, необхідно визначити локальні оцінки за відповідними видами послуг, тобто оцінка по параметру, у такому разі, теж є середнім значенням відповідних оцінок локальних складових. Виходячи з вищенаведеного:

$$\bar{O}_{Pj} = \sum_{i=1}^n P_{Pi} \cdot P_{zi} / \sum_{i=1}^n P_{zi} \quad (6)$$

де, \bar{O}_{Pj} - середня оцінка якості по j-му параметру відповідного виду діяльності;

P_{Pi} — питома вага позитивних оцінок по i-ій локальній складовій;

P_{zi} — питома вага загальної кількості оцінок по i-ій локальній складовій;

n — кількість локальних складових, що оцінювалися.

Відповідно:

$$\bar{O}_{ok} = \sum_{j=1}^m \bar{O}_{Pj} \cdot \bar{P}_{zj} / \sum_{j=1}^m \bar{P}_{zj} \quad (7)$$

де, \bar{O}_{ok} - середня оцінка якості послуг по k-му виду діяльності;

\bar{P}_{zj} - середнє значення питокої ваги загальної кількості оцінок i-тих локальних складових по j-му параметру;

m - кількість параметрів, що оцінюються.

Таким чином:

$$K_p H_1 = \sum_{k=1}^v \bar{O}_{ok} \cdot \bar{P}_{zk} / \sum_{k=1}^v \bar{P}_{zk} \quad (8)$$

де, \bar{P}_{zk} - середнє значення питокої ваги загальної кількості оцінок i-тих локальних складових j-их параметрів по k-му виду діяльності;

k - кількість видів діяльності, що оцінюються.

Другим критерієм ефективності тарифної політики з точки зору споживачів послуг підприємств міського господарства, повинна бути кількісна оцінка їх бажання мінімізації витрат на ці послуги. Але, з об'єктивної точки зору мова насправді йде про зменшення питокої ваги витрат на ці послуги у загальному розмірі витрат домогосподарства. З точки зору автора слід враховувати не тільки витрати домогосподарства, але й накопичені ним кошти, тобто мова може йти про зниження питокої ваги витрат споживачів на послуги підприємств комунального господарства у обсязі доходів всіх споживачів.

Для забезпечення цього цілком природного бажання з точки зору автора достатньо, щоб темпи зростання тарифів на послуги підприємств міського

господарства були нижчими за темпи росту доходів споживачів [5], тобто:

$$I_T < I_D \quad (9),$$

де, I_T — індекс зміни тарифів за визначений період;

I_D - індекс зміни доходів протягом того ж періоду.

Тоді, критерієм ефективності тарифної політики для населення ($K_p H_2$), з цієї точки зору буде таке співвідношення:

$$K_p H_2 = I_D / I_T \quad (10).$$

Зрозуміло, що позитивною слід вважати ситуацію, коли $K_p H_2$ більше 1,00.

При визначенні критеріїв ефективності тарифної політики, з точки зору автора найбільш складним питанням є визначення критеріїв для органів місцевого самоврядування та виконавчих органів державної влади (надалі — регулюючих органів). Ця складність пояснюється щонайменше двома обставинами.

Перша з цих обставин полягає у тому, що регулюючі органи об'єктивно зацікавлені як у тому, щоб максимально задовольнити інтереси споживачів послуг підприємств міського господарства, так і в тому, щоб забезпечити об'єктивні інтереси підприємств міського господарства, оскільки тільки на базі їх ефективної роботи можна забезпечити необхідний обсяг та якість цих послуг. Тому, регулюючі органи повинні розглядати ефективність тарифної політики, перш за все, з точки зору забезпечення балансу між інтересами споживачів послуг та інтересами підприємств, що їх надають.

Друга обставина витікає з самого визначення тарифної політики згідно з яким невід'ємною частиною тарифної політики є взаємодія цінового механізму з іншими механізмами підвищення ефективності міського господарства.

На практиці це означає, що ефективність тарифної політики з точки зору регулюючих органів є невід'ємною складовою ефективності міського господарства в цілому.

Дійсно, тарифна політика у міському господарстві має досить складну динаміку. Вона тісно пов'язана з господарськими механізмами функціонування міського господарства, відповідними системами управління, взаємовідносинами з місцевим бюджетом, постачальниками ресурсів тощо. Відповідно, у процесі реформування міського господарства необхідно враховувати як соціальні, так і економічні фактори. При цьому, питання збалансованості тарифної політики з доходами населення, тобто співвідношення (10) безумовно є одним з найважливіших критеріїв оцінки ефективності тарифної політики не тільки для споживачів, але і для регулюючих органів.

З наукових праць, присвячених цьому питанню, найбільш цікавим та перспективним з точки зору автора є підхід, запропонований А.Н. Кирилловою, С.Ю. Фаєрманом, С.Р. Хачатрян [1].

Хоча цей підхід запропонований виключно для оцінки тарифної політики у галузі житлово-комунального господарства, він з точки зору автора при певній трансформації цілком може бути використаний для оцінки ефективності тарифної політики у міському господарстві в цілому.

Дійсно, у міському господарстві можна виділити дві групи чинників тарифо-(ціно)утворення.

До першої групи можна віднести організаційні, економічні та технологічні фактори, що передбачають позитивний вплив на динаміку тарифів, тобто можуть сприяти їх відносному зменшенню, перш за все за рахунок зниження собівартості виробництва та надання послуг і підвищення їх якості. До цих факторів можна віднести:

- адміністративні, організаційні та управлінські;
- техніко-технологічні;
- ринкові.

Друга група чинників пов'язана з динамікою формування поточних тарифів для споживачів. Як правило, врахування цих чинників передбачає можливий негативний вплив на динаміку тарифів, тобто можливість їх відносного збільшення. До цих чинників можна віднести:

- інфляційну складову, що безпосередньо впливає на підвищення вартості ресурсів, що використовуються, та послуг, що надаються для підприємств міського господарства;
- необхідність зростання інвестиційної складової у тарифах;
- зміна тарифу в залежності від зростання рівня заробітної плати в окремих галузях.

Для подальшого аналізу необхідно ввести поняття умовно-фактичного рівня тарифу. Під умовно-фактичним рівнем тарифу (тарифів) слід розуміти відношення фактичних доходів від наданих послуг до загального обсягу їх надання, з урахуванням якості цих послуг за відповідний часовий термін (t).

Тоді процес зміни умовно-фактичного рівня тарифу у періоді (t), у загальному вигляді, можна формалізувати таким чином:

$$T_{yf}(t) = T_{вст}(t) \cdot K_{np}(t) [1 - a(t) - b(t) - c(t) + A(t) + B(t) + C(t)] \quad (11)$$

де, T_{yf} - умовно-фактичний рівень тарифу;

a - індекс, що характеризує можливу відповідну зміну T_{yf} за рахунок адміністративних, організаційних та управлінських факторів;

b - індекс, що характеризує можливу відносну зміну T_{yf} за рахунок техніко-економічних факторів;

c - індекс, що характеризує можливу відносну зміну T_{yf} за рахунок ринкових факторів;

A - індекс, що характеризує можливу відносну зміну тарифу за рахунок інфляційних складових;

B - індекс, що характеризує можливу відносну зміну тарифу за рахунок зміни інвестиційної складової;

C - індекс, що характеризує можливу відносну зміну тарифу за рахунок зміни рівня заробітної плати.

Оскільки критерії, які враховують $T_{вст}$ та K_{np} були розглянуті раніше (2), (3), (4), зрозуміло, що динаміка T_{yf} у загальному вигляді, визначається такою функцією:

$$f(t) = 1 - a(t) - b(t) - c(t) + A(t) + B(t) + C(t) \quad (12)$$

На думку автора, саме ця функція може розглядатися як критерій ефективності тарифної політики для регулюючих органів (K_p). Значимо, що аналогічна за змістом залежність, розглядається А.Н. Кирилловою, Є.Ю. Фаєрман, С.Р. Хачатрян [1] як «узагальнений параметр економічної ефективності реформених перетворень...», тобто, практично, у такій же якості.

Необхідно зазначити, що визначення параметрів A , B і C у загальному випадку не повинно викликати значних труднощів. У той же час для ідентифікації параметрів a , b і c може виникнути потреба у застосуванні нетривіальних методів.

Дійсно, ознаки, якими можна характеризувати фактори, з яких складаються ці параметри, відносяться на думку автора до, так званих «латентних» [8].

Відповідно, для ідентифікації параметрів a і b може бути застосовано, наприклад, метод таксономічного аналізу [8, 9], зрозуміло з попереднім визначенням відповідних груп показників, які можуть мати еталонне (антиеталонне) значення. В свою чергу, для ідентифікації параметра може бути застосовано, наприклад, ННІ (індекс Херфіндала-Хиршмана).

Слід зазначити, що окрім K_p , регулюючі органи мають безпосередній вплив на $K_p \Pi_2$ (5) та $K_p H_2$ (10) і тому ці критерії характеризують ефективність тарифної політики не тільки з точки зору відповідно підприємств міського господарства та споживачів, а й з точки зору регулюючих органів.

Висновки і перспективи подальших розробок. На думку автора, наведені у статті критерії та методичні підходи до їх визначення, дозволяють досить об'єктивно визначити рівень ефективності тарифної політики з точки зору її суб'єктів у окремих підгалузях міського господарства та відповідно сприятимуть розробці комплексу заходів, спрямованих на підвищення цього рівня.

Перспективи подальших розробок пов'язані, перш за все, з дослідженнями та практичними рекомендаціями щодо методів розрахунку критеріїв ефективності тарифної політики з точки зору регулюючих органів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кириллова А.Н. Анализ и моделирование тарифной политики на услуги ЖКХ в переходном периоде /А.Н.Кириллова, Е.Ю. Фаерман, С.Р. Хачатрян // Аудит и финансовый анализ. – 2003. – № 2. – С. 207 – 224.
2. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1875-15>.
3. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.07.2012 № 390 «Про затвердження Порядку доведення до споживачів інформації про перелік житлово-комунальних послуг, структуру цін/тарифів, зміну цін/тарифів з обґрунтуванням її необхідності та про врахування відповідної позиції територіальних громад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1380-12>.
4. Рішення Одеської міської ради №1240-VI від 25.08.2011р. «Про затвердження Статуту територіальної громади міста Одеси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/36244/>.
5. Бабій О.М. Економічне обґрунтування розміру прибутку в тарифах на пасажирські автотранспортні перевезення: збірник наукових праць «Вісник соціально-економічних досліджень». 2013 випуск 3 (50) /О.М. Бабій, К.Х. Сербінова. – С. 13–18.
6. Сборник материалов III всеукраинской научно-практической конференции по вопросам самоорганизации населения «Качественные жилищно-коммунальные услуги – общее дело власти и громады». Одесса, 17-18 сентября 2007 года / под редакцией В. И. Брудного, А. С. Крупника, А.С. Орловского. – Одесса: ХОББИТ ПЛЮС, 2007. – 120 с.
7. Аналітичний звіт за результатами аналізу придатності актів центральних органів виконавчої влади для забезпечення реалізації громадськістю, органами самоорганізації населення їх повноважень у житлово-комунальній сфері / за заг. ред. Є.Г. Абрамової, А.С. Крупника. – Одеса: ПП «Свродрук», 2012. – 64 с.
8. Янковой О.Г. Латентні ознаки в економіці: монографія /О.Г. Янковой. – Одеса: Атлант, 2015. – 168 с.
9. Янковой А.Г. Методы таксономии в анализе экономической эффективности деятельности предприятий / А.Г. Янковой, Ю.А. Егупов // Хозрасчет, финансы и кредит. – 1986. – Вып. 28. – С. 16–21.

REFERENCES

12. Kirillova A.N., Faerman E.Y., Khachatryan S.R. Sculpturae et analysis de taxationibus et habitationi Policy de communibus servitia in tempore transitus Suspendisse et // financial analysis. – 2003. – 2 № – p. 207 – 224 [in Russia].
13. Lex Ucraina "De zhitlovo komunalni-Hotel" [electronic resource]. - Modum Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1875-15> [in Ukrainian].
14. Mandatum Ministerstva regionalnogo rozvitku, budivnitstva zhitlovo et communitaria, quia Ukraina Gospodarstwa 30.07.2012 №390 "Informationes in agendi ratione effecit, ut zatverdzhennya spozhivachiv in communi et perelik zhitlovo poslug, tsin / tarifiv zminu tsin structure / s tarifiv obruntuvannyam її neobhidnosti quod de vrahuvannya vidpovidnoї pozitsiї teritorialnih communitatibus" [electronic resource]. – Modum Access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1380-12> [in Ukrainian].
15. Rishennya Odeskoї miskoi №1240 ad VI-od 25.08.2011r. "Statutum de zatverdzhennya teritorialnoї Gromada Mista Odes" [electronic resource]. – Modum Access: <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/36244/> [in Ukrainian].
16. Babiy O.M., Serbinova K.H. Ekonomichne obruntuvannya rozmiru pributku in feodis et transportavit pasazhirski avtotransportni: zbmik Naukova Prace "News, sotsialno ekonomichnih doslidzhen" - 2013 p. 3 (50) infrastructure - p. 13-18 [in Ukrainian].
17. Collectio materias scientiarum, Turca, tertio rerum exitus sui regiminis multitudo colloquium "qualitas et utilitas habitationi - potentem, plurimi Ditem patrem et magnitudine." Odessa, 17-18 July 2007 / VI Brudnyi Edited by A. Krupnik, sicut Orlovsky. - Odessa: Plus hobbies, 2007. - 120 p. [in Russia].
18. Analyseos idoneitate analysis fama exsecutionem curare publica auctoritate exsecutiva centrum communitatis coetus pars eorum virtutes et utilitates habitationi / Societatis Pod. Ed. Abramova E.G., Krupnik A.S. - Odessa: PE "Yevrodruk", 2012. - 64, p. [in Ukrainian].
19. Yankovoy A.G. Signa latuisset tutus in oeconomia: Ascospores. - Odessa Atlas 2015 - 168, p. [in Ukrainian].
20. Yankovoy AG, Egorov Yu In analysis of rationes Genus ekonomycheskoy efficaciam operationis in rebus / AG Yankovoy, YA // Ehupov Hozraschet, Credit et nulla. - 1986 - Vol. 28. - p. 16-21. [in Ukrainian].